

ОРГАНІЗАЦІЯ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ ФУНКЦІЙ ОПОРНО-РУХОВОГО АПАРАТУ

Людмила Завацька,
кандидатка педагогічних наук, професорка,
директорка Навчально-наукового інституту
психології та соціальної роботи
Національного університету
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
lzavatska2016@gmail.com

Соціально-економічні та демографічні ситуації, а також реалізація Національної стратегії зі створення безбар'єрного простору в Україні підтверджують доцільність та необхідність роботи, пов'язаної з організацією покращення становища дітей з порушеннями функцій опорно-рухового апарату, покращення їх психолого-педагогічної підтримки на всіх вікових етапах розвитку в умовах освітньої організації, підтримка сім'ї з питань виховання, навчання дітей з особливими освітніми потребами є дуже нині значимі. Модель інклюзивної освіти у нашій державі створена з урахуванням гуманістичної парадигми, прийнятої в сучасному суспільстві: створити умови для розвитку, формування життєвого досвіду, розкриття ресурсів та можливостей дітей із обмеженими можливостями здоров'я з урахуванням їх особливих потреб. Це визначає відмову від навчання в освітніх установах закритого типу на користь інклюзивного навчання в організаціях з «гнучкою» побудовою освітнього процесу, інклюзивним простором та відповідним середовищем, що підлаштовуються під дитину та розвивають її можливості і задовольняють її потреби [1].

В останні роки у процесі впровадження інклюзивної освіти в Україні активно реалізується навчання дітей з порушеннями функцій опорно-рухового апарату в умовах закладів загальної середньої освіти [2]. Наразі у процесі спільного навчання дітей з нормальним розвитком та дітей з порушеннями функцій опорно-рухового апарату особливого

значення набувають проблеми створення спеціальних умов для організації адаптивного освітнього простору. До команди психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами входять вчитель, асистент вчителя (за необхідності асистент дитини), шкільний психолог, реабілітолог, логопед, дефектолог, соціальний педагог, батьки. Педагоги працюють спільно, щоб забезпечити якісну освіту для всіх дітей в класі. Шкільний психолог надає психологічну підтримку дітям і батькам. Логопед та дефектолог допомагає дітям з різними особливими потребами розвивати свої мовні та комунікативні навички. Соціальний педагог надає соціальну підтримку дітям і батькам.

Українські вчені А. Колупаєва, Т. Чеботарьова, Л. Ханзерук, А. Шевцов та інші у своїх працях вказують на необхідність організації особливого освітнього середовища для здобуття освіти учнями з порушеннями функцій опорно-рухового апарату нарівні зі здоровими однолітками [3]. На думку О. Чеботарьової, однією з перших важливих умов успішної реалізації спільного навчання дітей з порушеннями функцій опорно-рухового апарату в загальноосвітній школі є створення адаптивного освітнього середовища, яке полягає не тільки в архітектурній доступності, але й у методичному та технічному забезпеченні [4].

Встановлено, що пандуси, ліфти та широкі проходи мають особливо важливе значення як засоби забезпечення безбар'єрного доступу, що дозволяє учневі вільно пересуватися всіма приміщеннями закладу загальної середньої освіти. Крім того, під час роботи з таким контингентом учнів необхідні спеціальні технічні засоби, а також постійна допомога тьютора для пересування та самообслуговування.

Враховуючи психофізичні особливості учнів із порушеннями функцій опорно-рухового апарату, педагогу необхідно варіювати обсяг та форми виконання письмових робіт для уникнення передчасної

перевтоми та формування навчальних навичок, надавати можливість користуватись різними гаджетами [5].

Під час роботи з дітьми, які мають порушення функцій опорно-рухового апарату, вчителю рекомендується докладно ознайомитися з характеристиками цього порушення та з'ясувати, які організації надають підтримку таким дітям. Важливо звернутися до досвідчених педагогів, які раніше навчали цю дитину, для отримання консультацій щодо організації освітнього процесу. Також корисно звернутися до батьків, які можуть дати важливі відомості про особливості та потреби своєї дитини.

Щоб забезпечити ефективне навчання, заклади освіти можуть запросити до своєї команди фахівців, таких як фізіотерапевт і логопед, які допоможуть зрозуміти індивідуальні особливості та фізичні можливості кожного учня. Важливо зосередити увагу на потребах конкретної дитини та розробити для неї відповідні її потребам методи навчання.

Існують методики, розроблені на основі «Традиційного інтенсивного навчання», такі як програма «Втручання для вироблення стратегій» і програма «Стратегій ефективного навчання й мислення». В інклюзивному навчанні ефективним є підхід «Навчання у співпраці», оскільки він враховує індивідуальні можливості учнів та допомагає їм краще засвоювати матеріал і розвивати навички. Цей підхід включає в себе такі методи, як кооперативне навчання, взаємна підтримка в навчанні та навчання за принципом «рівний – рівному».

Коллективна діяльність сприяє розвитку аналітичних навичок, формулюванню і вирішенню проблем, а її ефективність перевершує індивідуальну роботу за умови позитивної взаємозалежності, індивідуальної відповідальності та індивідуальних навичок соціальної взаємодії.

Для забезпечення зручного доступу дитини з порушеннями функцій опорно-рухового апарату до робочого місця, вчителю та асистенту

вчителя необхідно продумати відповідні зміни у приміщенні, наприклад, пандуси та спеціальні поручні. Також можуть знадобитися допоміжні технології, наприклад, спеціальні пристрої для письма або додаткове устаткування для комп'ютера, що дозволить учневі бути більш незалежним та самостійним у своїй діяльності. Важливо створити сприятливі умови для навчання та розвитку кожного учня, забезпечивши доступність освітнього середовища для всіх.

В організації робочого місця для дитини з порушеннями функцій опорно-рухового апарату слід дотримуватися рекомендацій фахівців та батьків, що враховують фізичний розвиток та навчальні здібності дитини. Необхідно обладнати місце засобами, які допомагатимуть підтримувати правильну поставу тіла та обмежуватимуть непередбачувані рухи. Також можуть бути використані спеціальні пристрої для покращення письма та читання. Важливо звернутися до фізіотерапевта для отримання консультації щодо розкладу навантаження, перерв і вправ для відпочинку.

Отже, організація інклюзивної освіти дітей із порушеннями функцій опорно-рухового апарату в умовах закладу освіти здійснюється на основі наступних заходів:

- створення безбар'єрного середовища в навчальних закладах.
- надання дітям з порушеннями функцій опорно-рухового апарату доступу до освітніх ресурсів.
- проведення корекційно-розвиткової роботи з дітьми з порушеннями функцій опорно-рухового апарату.
- надання дітям з вадами опорно-рухової системи психологічної і соціальної підтримки.

Список використаних джерел:

1. Козіброда Л. Основні моделі організації інклюзивної освіти в умовах загальноосвітньої школи (початок XXI ст.). *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2020. № 8 (102). С. 15–27.
2. Долинний Ю. Педагогічні умови підготовки дітей з порушеннями опорно-рухового апарату до навчання в загальноосвітній школі : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.03. Київ, 2021. 22 с.

3. Ханзерук Л. Особливості оволодіння програмним матеріалом загальноосвітньої школи учнями з дитячим церебральним паралічем. *Корекційна педагогіка*. 2019. № 3. С. 229–239.

4. Шевцов А., Ханзерук Л., Чеботарьова О. Дитина з порушеннями опорно-рухового апарату в загальноосвітньому просторі. Методичні рекомендації фахівцям з організації та впровадження інклюзивної форми навчання дітей з порушеннями функцій опорно-рухового апарату : навч.-метод. посіб. Київ : Вид. Дім «Слово», 2013. 112 с.

5. Баришок Т. Організаційно-методичні основи фізичної реабілітації дітей із церебральним паралічем у різних умовах : монографія. Запоріжжя : КПУ, 2012. 132 с.